

ΚΕΙΜΕΝΟ 1

Πώς θεραπεύεις έναν φανατικό;

Πώς θεραπεύουμε λοιπόν έναν φανατικό; Η εξαπόλυση κυνηγητού εναντίον μιας ομάδας φανατικών στα βουνά του Αφγανιστάν είναι ένας τρόπος. Η καταπολέμηση του φανατισμού όμως είναι κάτι εντελώς διαφορετικό. Φοβάμαι ότι δεν έχω κάτι το ιδιαίτερο να προσφέρω σχετικά με τη σύλληψη των φανατικών στα βουνά, έχω ωστόσο μερικές σκέψεις σχετικά με τη φύση του φανατισμού και την εκδήλωσή του. [...]

Ο φανατισμός βρίσκεται παντού. Δεν αναφέρομαι μόνο σ' αυτούς τους ολοφάνερους φανατικούς, αυτούς που βλέπουμε στην τηλεόραση, σε μέρη όπου υστερικά πλήθη κουνούν τις γροθιές τους ενάντια στις κάμερες ενώ κραυγάζουν συνθήματα σε γλώσσες που δεν καταλαβαίνουμε. Όχι, ο φανατισμός είναι σχεδόν παντού, και οι λιγότερο θορυβώδεις, πιο πολιτισμένες μορφές του βρίσκονται παντού γύρω μας και ίσως είναι μέσα μας. Γνωρίζω καλά αντικαπνιστές που είναι έτοιμοι να σας κάψουν ζωντανούς γιατί ανάψατε τσιγάρο κοντά τους! Γνωρίζω καλά χορτοφάγους που θα σας φάνε ζωντανούς γιατί φάγατε κρέας! [...]

Δε λέω βέβαια ότι όποιος ή όποια υψώσει τη φωνή του ή τη φωνή της ενάντια σε κάτι είναι φανατικός ή φανατική. Και βέβαια δεν υποστηρίζω ότι όλοι όσοι έχουν απόψεις είναι φανατικοί. Εκείνο που λέω είναι ότι ο σπόρος του φανατισμού βρίσκεται πάντα στην αδιάλλακτη αίσθηση του δικαίου, σ' αυτή τη μάλιστα πολλών αιώνων!

Συμμόρφωση και ομοιομορφία, ανάγκη ένταξης και επιθυμία να εντάξουν και άλλους, αυτές μπορεί να είναι οι πιο διαδεδομένες, αν όχι οι πιο επικίνδυνες μορφές φανατισμού. Η προσωπολατρία, η εξιδανίκευση πολιτικών ή θρησκευτικών ηγετών, η λατρεία λαμπερών ατόμων είναι άλλη μια διαδεδομένη μορφή φανατισμού. Ο 20ος αιώνας φαίνεται ότι διέπρεψε και στις δύο. Ολοκληρωτικά καθεστώτα, φονικές ιδεολογίες, εθνικισμός, βίαιες μορφές θρησκευτικού φονταμενταλισμού¹ από τη μία πλευρά και παγκόσμια εξιδανίκευση μίας Μαντόνα² ή ενός Μαραντόνα³ από την άλλη.

Η ουσία του φανατισμού έγκειται στην επιθυμία εξαναγκασμού του άλλου να αλλάξει. Συχνά ο φανατικός δείχνει μμεγαλύτερο ενδιαφέρον για εσάς παρά για τον ίδιο του τον εαυτό. Θέλει να σώσει την ψυχή σας, θέλει να σας λυτρώσει, θέλει να σας απελευθερώσει από τα αμαρτήματά σας, από τα λάθη, από το κάπνισμα, από την πίστη σας ή από την απιστία σας, θέλει να σας γιατρέψει από το ποτό ή από τις εκλογικές σας προτιμήσεις. Ο φανατικός ενδιαφέρεται πάρα πολύ για εσάς, είτε θέλει να σας σφίξει τον λαιμό γιατί σας αγαπά πραγματικά, είτε θέλει να σας κόψει το λαιμό αν αποδειχθεί ότι είστε χαμένη περίπτωση. [...]

Άμος Οζ, «Κατά του φανατισμού», εκδόσεις Καστανιώτη (κείμενο διασκευασμένο)

¹Φονταμενταλισμός: Ακραίος θρησκευτικός φανατισμός.

²Μαντόνα: Αμερικανίδα τραγουδίστρια, μουσικός, χορεύτρια, ηθοποιός και σκηνοθέτρια. Ο διεθνής τύπος την έχει χαρακτηρίσει βασίλισσα της Ποπ μουσικής.

³Μαραντόνα: Ο Ντιέγκο Αρμάντο Μαραντόνα θεωρείται από τους σημαντικότερους ποδοσφαιριστές όλων των εποχών.

ΚΕΙΜΕΝΟ 2

Το δικαίωμα στον αντίλογο

Ένα καθεστώς αληθινά δημοκρατικό όχι μόνο σέβεται αλλά και κατοχυρώνει την ελευθερία της σκέψης. Θα μπορούσε όμως να πει κανείς: Η ελευθερία της έκφρασης μπορεί να περιοριστεί. Μπορείς να απαγορεύσεις στον άλλο να εκφράζεται. Μπορείς όμως να του απαγορεύσεις να σκέφτεται;

Εξετάζοντας κανείς προσεκτικότερα το θέμα, θα μπορούσε να απαντήσει ότι και βέβαια η σκέψη επηρεάζεται και σε μεγάλο βαθμό μάλιστα. Μπορούμε να κάνουμε τον άλλο να μην σκέφτεται ή να σκέφτεται όπως εμείς το απαιτούμε. Δύο μέσα, τα κυριότερα, θα μπορούσε να επιστρατεύσει κανείς γι' αυτό, την παιδεία και την προπαγάνδα. Η παιδεία που υπηρετεί φθαρμένες, ανύπαρκτες, σαθρές αξίες, βεβαίως και προσφέρει αρνητικό έργο, αλλοτριώνει. Η προπαγάνδα, που βασικό της χαρακτηριστικό έχει την επανάληψη, καταφέρνει να εμποδώσει αυτό που θέλει, ιδιαίτερα όταν το «έδαφος» στο οποίο απευθύνεται είναι φτωχό. Ο σκοπός τότε επιτυγχάνεται πιο εύκολα, δηλαδή να παραπλανήσει και να πείσει, να εμποδώσει το ψέμα. «Η βάση της προπαγάνδας», έγραφε ο Χάγιεκ¹, «είναι η αρχή του μεγάλου ψέματος. Είναι απόλυτα σωστό το δόγμα που λέει ότι το μέγεθος της ψευτιάς είναι ο μεγαλύτερος παράγοντας να γίνει αυτή πιστευτή. Με την πρωτοφανή αφέλεια των μαζών, ένα μεγάλο ψέμα είναι πιο αποτελεσματικό, γιατί οι άνθρωποι λένε συχνά ψέματα για μικροπράγματα, ντρέπονται όμως να πουν ένα πολύ μεγάλο ψέμα. Γι' αυτό δεν θα συμβεί ποτέ η πλατιά μάζα να υποπτευθεί ένα πολύ μεγάλο ψέμα και θα σταθεί εντελώς ανίκανη να πιστέψει πως είχε κάποιος την αδιαντροπιά να διαστρέψει τόσο πολύ την αλήθεια».

Αθ. Κιτσάκης, Κοινωνικά δοκίμια, Προσεγγίσεις σε σύγχρονα προβλήματα

¹Ο Φρίντριχ Χάγιεκ (1899 -1992) ήταν Αυστριακός οικονομολόγος, πανεπιστημιακός και φιλόσοφος.

ΚΕΙΜΕΝΟ 3

Απολογία νομοταγούς

Μανόλης Αναγνωστάκης, «Απολογία νομοταγούς», από τη συλλογή «Ο Στόχος». Η ποιητική συλλογή «Ο Στόχος» συμπεριλαμβάνεται στα «Δεκαοκτώ Κείμενα», που δημοσιεύτηκαν το 1970 κατά τη διάρκεια της δικτατορίας.

Γράφω ποιήματα μέσα στα πλαίσια που ορίζουν οι υπεύθυνες υπηρεσίες

Που δεν περιέχουν τη λέξη: Ελευθερία, τη λέξη: Δημοκρατία

Δεν φωνασκούν: «Κάτω οι τύραννοι» ή: «Θάνατος στους προδότες»

Που παρακάμπουν επιμελώς τα λεγόμενα φλέγοντα γεγονότα

Γράφω ποιήματα άνετα και αναπαυτικά για όλες τις λογοκρισίες

Αποστρέφομαι τετριμμένες εκφράσεις όπως: σαπίλα, καθάρματα, πουλημένοι

Εκλέγω σε πάσα περίπτωση την αρμοδιότερη λέξη

Αυτή που λέμε «ποιητική»: σιλπνή, παρθενική, ιδεατώσ ωραία.

Γράφω ποιήματα που δεν στρέφονται κατά της καθεστηκυίας τάξεως.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ Α Α1. «Εξετάζοντας κανείς... τόσο πολύ την αλήθεια». Να γράψετε μία περίληψη της 2ης παραγράφου του **Κειμένου 2** σε 60-80 λέξεις.

Μονάδες 20

ΘΕΜΑ Β

Β1. Να χαρακτηρίσετε τις παρακάτω προτάσεις με τη λέξη **Σωστό ή Λάθος**, στηριζόμενοι στα νοήματα των **Κειμένων 1 και 2**. Να δικαιολογήσετε τις απαντήσεις σας με αναφορές σε σημεία των Κειμένων 1 και 2 που τις επαληθεύουν:

- α.** Στην 1η και 2η παράγραφο του **Κειμένου 1** ο συντάκτης εκφράζει ειρωνεία στον λόγο του.
- β.** Ο συντάκτης του **Κειμένου 1** θεωρεί ότι η αμετακίνητη πεποίθηση ότι έχουμε δίκιο γεννά τον φανατισμό.
- γ.** Στο **Κείμενο 1**, ο φανατισμός στον 20ο αιώνα δεν αφορούσε μόνο την πολιτική σκηνή.
- δ.** Στο **Κείμενο 2**, ο συντάκτης υποστηρίζει ότι η ελευθερία σκέψης και έκφρασης μπορεί να περιοριστεί.
- ε.** Σύμφωνα με το **Κείμενο 2**, όσο πιο μεγάλο είναι το ψέμα, τόσο πιο δύσκολα γίνεται πιστευτό.

Μονάδες 10

Β2. α) Ποια μορφή έχει ο τίτλος του **Κειμένου 1** (μονάδες 4) και ποιος είναι ο επικοινωνιακός του ρόλος; (μονάδες 6)

Μονάδες 10

Β2. β) «(Ο φανατικός) θέλει να σώσει την ψυχή σας, θέλει να σας λυτρώσει, θέλει να σας απελευθερώσει από τα αμαρτήματά σας, από τα λάθη, από το κάπνισμα, από την πίστη σας ή από την απιστία σας, θέλει να σας γιαιρέψει από το ποτό ή από τις εκλογικές σας προτιμήσεις». Ποια έγκλιση κυριαρχεί στο παραπάνω απόσπασμα από την τελευταία παράγραφο του **Κειμένου 1** και γιατί επιλέχτηκε, κατά τη γνώμη σας; (μονάδες 3) Να ξαναγράψετε το απόσπασμα που σας δόθηκε, κάνοντας τις απαραίτητες αλλαγές, ώστε ο λόγος να φανερώνει βεβαιότητα. (μονάδες 4)

Μονάδες 7

B3. «Εξετάζοντας κανείς προσεκτικότερα το θέμα ... να διαστρέψει τόσο πολύ την αλήθεια». Ο συντάκτης του **Κειμένου 2** επιδιώκει στη **2η παράγραφο** α) να πείσει, β) να συγκινήσει, γ) να συμβουλέψει; Να επιλέξετε τη σωστή απάντηση (μονάδες 2) και να βρείτε δύο (2) διαφορετικούς τρόπους (μονάδες 2) που χρησιμοποιεί για να πετύχει τον σκοπό του. Να εξηγήσετε τη λειτουργία τους μέσα στο κείμενο. (μον. 4)

Μονάδες 8

ΘΕΜΑ Γ. Ποια όρια θέτει το ποιητικό υποκείμενο στο περιεχόμενο της ποιητικής του δημιουργίας; Να απαντήσετε αξιοποιώντας τρεις (3) κειμενικούς δείκτες του **Κειμένου 3** και να αξιολογήσετε τις επιλογές του. (150-200 λέξεις)

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ Δ . «Ένα καθεστώς αληθινά δημοκρατικό όχι μόνο σέβεται αλλά και κατοχυρώνει την ελευθερία της σκέψης». Με αφορμή τη θέση του συγγραφέα (**Κείμενο 2**) να αναπτύξετε: α) την άποψή σας για την αξία της ελευθερίας της σκέψης και του λόγου και β) διαδικασίες, μέσα από τις οποίες, πιστεύετε ότι μπορείτε να την διαφυλάξετε. Το κείμενό σας να έχει τη μορφή άρθρου που θα δημοσιευτεί στην ιστοσελίδα του σχολείου σας. (350-400 λέξεις)

Μονάδες 30